

הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – שיפוט על פי דין תורה)

הוספת סעיף 9א 1. בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953¹, אחרי סעיף 9, יבוא:

"שיפוט 9א. בכל עניין שעל פי חוק זה יש שיפוט ייחודי לבתי הדין על פי הרבניים, יפסוק בית הדין על פי דין תורה, זולת אם ישנה דין תורה הוראה מפורשת בחוק מסוים אחר, המופנית אל בית הדין, הקובעת כי על בית הדין הרבני לדון לפי הוראות אותו חוק."

דברי הסבר

מטרת הצעת חוק זו היא, לעגן את הסמכות שהייתה לבתי הדין הרבניים מאז קום המדינה, לפסוק בעניינים שנקבעה להם בחוק סמכות שיפוט ייחודית, על פי דין תורה – המשפט העברי.

מאז ומעולם בתי הדין הרבניים פסקו דין בעניינים שבאו לפניהם על פי תורה. בתקופת המנדט ועם הקמת המדינה צומצמה סמכות השיפוט של בתי הדין הרבניים לעניינים מסוימים ונקבעה מאוחר יותר בחוק סמכות שיפוט ייחודית, הכוללת את ענייני הנישואין והגירושין וכל עניין הכרוך בגירושין, לרבות ענייני רכוש בין בני זוג. בחוק אמנם לא היה מפורש על פי איזה דין יפסקו הדיינים, אך היה ברור ומובן מאליו, כי הדיינים פוסקים בעניינים שבסמכותם על פי דין תורה שלפיו הוכשרו להיות דיינים.

גם בפסיקת בית המשפט העליון היה ברור כי: "הסמכות המורחבת שניתנה לבתי הדין הרבניים עם פרסום חוק נישואין וגירושין, לא היתה "סמכות לשם סמכות" בעלמא, אלא: **סמכות למען שינוי תוכן**, כדי להבטיח את שימוש הנכון והמדויק של חוק מסויים, הוא: דיני ישראל. ביקשו את "הקנקן" והתכוונו ל"מה שיש בו". (השופט זילברג בע"א 238/53 **בוסליק נ' היועץ המשפטי לממשלה**).

ההלכה הפסוקה בבית המשפט העליון הייתה כפי שנקבע בבג"ץ 323/81 **וילוזני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים**: "הסמכות, שהוענקה לבתי הדין הרבניים לפי חוקי המדינה, היא לדון - בעניינים שנמסרו לסמכות שיפוטם - על-פי המשפט שלפיו דן בית הדין הרבני, היינו המשפט העברי, פרט למקרה שמצויה הוראת חוק מיוחדת,

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 165.

המופנית אל בית הדין הרבני והקובעת מפורשות, כי על בית הדין הרבני לדון לפי הוראת חוק זו". כך לדוגמא, סעיף 7(ב) לחוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951 וסעיף 13(ב) לחוק יחסי ממון, הקובעים מפורשות כי על בית הדין לדון על פי אותו חוק.

גם מאוחר יותר כשעלתה סוגיה זו שוב לדיון - על פי איזה דין יפסוק בית הדין הרבני בעניינים שבסמכות שיפוטו - קבע השופט אלון כי: "התשובה על כך ברורה. 'הדין הולך אחר הדיין', ובהיעדר הוראת חוק מפורשת אחרת, ידון בית הדין לפי הדין הדתי שלפיו הוא דן. הלכה זו מקובלת היא מימים ימימה" (בג"ץ 609/92 בעהם נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים).

אלא שבבג"ץ 1000/92 בבלי נ' בית הדין הרבני הגדול נהפכה הקערה על פיה. השופט ברק קבע באופן תמוה ביותר, כי ההלכה שהייתה מקובלת במשך 45 שנה ונקבעה בבית המשפט העליון, לא הייתה אלא אמרת אגב. כך שגם בחלקה הדלה שנותרה בסמכות השיפוט של בתי הדין הרבניים חויבו הדיינים לפסוק על פי החוק האזרחי. ולא עוד, אלא שנקבע, שהדיינים מחויבים לפסוק על פי הפסיקה האזרחית, משל היו עוד ערכאה אזרחית.

כיום המצב הוא, שדיין בבית דין רבני שיפסוק מכוח הסמכות שהחוק מקנה לו בענייני רכוש בין בני זוג על פי המשפט העברי, פסק דינו עומד לביטול, מחמת שאינו על פי החוק והפסיקה האזרחית.

לסיכום, מטרת הצעת חוק זו היא לשוב ולעגן את הסמכות שהייתה לבתי הדין הרבניים מימים ימימה וכפי שמורה פשטות לשונו של החוק, לפסוק על פי דין תורה – המשפט העברי, בעניינים שנקבע להם בחוק סמכות שיפוט ייחודית. כל זאת, פרט למקרה שמצויה הוראת חוק מיוחדת, המופנית אל בית הדין הרבני והקובעת מפורשות, כי על בית הדין הרבני לדון לפי הוראת חוק זו.